

Najaarstrek Bloemendaal aan Zee, 1995-1999

Steve Geelhoed

Inleiding

Zoals bekend is het voorjaar de leukste tijd om zeetrek te tellen. De kans om (pijl)stormvogels en andere keilende beesten te zien maakt het najaar echter veruit favoriet bij de meeste vogelaars. Stormachtige westelijke winden zijn dan ook de dagen dat het op de zeetrekpost in Bloemendaal aan Zee een komen én gaan van vogelaars is. Op andere dagen is het een stuk rustiger op de telpost, maar ook dan kan zeetrek-tellen de moeite waard zijn. Op de volgende pagina's een globaal overzicht van de laatste zeetrekellingen van de vorige eeuw.

Telpost en telwijze

De telpost ligt in de zeereep in Bloemendaal aan Zee. Tellingen zijn verricht volgens de methode van de werkgroep CvZ van de Nederlandse Zeevogelgroep (Camphuysen & van Dijk, 1983) In de jaren 1995 t/m 1999 is in het najaar 421,75 uur gekeken naar de langsvliegende "zeevogels". Net als in het voorjaar een sterke afname in vergelijking met de voorgaande jaren. De nadruk van de tellingen lag op dagen met harde aanlandige winden.

De tellingen in cijfers

De resultaten van alle tellingen zijn samengevat in tabel 1. Al met al zijn 64791 langsvliegende vogels geregistreerd, verdeeld over 93 soorten. Of uitgedrukt als een uurgemiddelde: 154 exx/uur, zonder Zilvermeeuw 144 exx/uur. Ter vergelijking: tijdens de najaarstrek in 1986-1991 bedroeg het uurgemiddelde van alle 93 soorten samen zonder Zilvermeeuw 166 exx/uur (Geelhoed, 1992). Onder andere een gevolg van het grote aandeel tellingen tijdens harde westenwinden. Dan vliegen er weinig vogels, maar vaak wel leuke soorten. Tijdens de voorjaarsstrek in 1995-1999 bedroeg het uurgemiddelde van alle 88 soorten samen 441 exx/uur (Geelhoed, 2000). In het najaar zijn dus minder vogels, maar wel iets meer soorten dan in het voorjaar gezien.

Tabel 1. Overzicht van waargenomen vogels, telpost Bloemendaal aan Zee najaar 1995-1999.

Soort	Aantal	Soort	Aantal
Knobbelzwaan	13	Smelleken	8
Kleine Zwaan	19	Boomvalk	7
Wilde Zwaan	17	Slechtvalk	4
Rietgans	18	Meerkoet	18
Kleine Rietgans	47	Scholekster	815
Grauwe Gans	49	Bontbekplevier	66
Kolgans	11	Goudplevier	63
Rotgans	1593	Zilverplevier	102
Nijlgans	14	Kievit	19
Bergeend	1600	Kanoet	47
Tafeleend	68	Drieteenstrandloper	107
Kuifeend	451	Krombekstrandloper	5
Topper	763	Bonte Strandloper	558
Eider	1164	Kemphaan	4
Zwarte Zee-eend	4854	Watersnip	23
Grote Zee-eend	46	Houtsnip	2
IJseend	1	Rosse Grutto	74
Nonnetje	313	Regenwulp	58
Brilduiker	59	Wulp	652
Middelste Zaagbek	470	Tureluur	125
Grote Zaagbek	137	Groenpootruiter	4
Krakeend	20	Witgatje	1
Smient	5499	Steenloper	50
Slobeend	43	Middelste Jager	27
Wilde Eend	121	Kleine Jager	402
Pijlstaart	162	Kleinste Jager	4
Wintertaling	651	Grote Jager	74
Roodkeel/parelduiker	133	Zwartkopmeeuw	4
Fuut	1516	Dwergmeeuw	726
Roodhalsfuut	8	Vorkstaartmeeuw	11
Kuifduiker/Geoor.Fuut	1	Kokmeeuw	6561
Noordse Stormvogel	634	Stormmeeuw	1604
Grauwe Pijlstormvogel	33	Kleine Mantelmeeuw	9564
Noordse Pijlstormvogel	26	Zilvermeeuw	4015
Vaal Stormvogeltje	89	Grote Burgemeester	2
Stormvogeltje	2	Grote Mantelmeeuw	866
Jan-van-gent	2313	Drieteenmeeuw	678
Aalscholver	3183	Reuzenster	2
Blauwe Reiger	66	Grote Stern	4057
Lepelaar	62	Visdief / Noordse Stern	6531
Zeearend	1	Dwergstern	39
Bruine Kiekendief	3	Zwarte Stern	66
Blauwe Kiekendief	4	Alk / Zeekoet	291
Sperwer	6	Kleine Alk	170
Torenvalk	1	Papegaaiduiker	1

De algemeenste "soorten" zijn achtereenvolgens Kleine Mantelmeeuw, Kokmeeuw, Noordse dief (verzamelnaam voor Visdief en Noordse Stern), Zilvermeeuw, Zwarte Zee-eend en Grote Stern. Samen goed voor 54% van alle getelde vogels. Dat de Zilvermeeuw algemeen is, was bekend, maar dat deze soort na een jaar tellen al tot de top zou behoren? In de loop der jaren is weer een aantal leuke soorten vastgesteld. Van de schaarsere soorten bijvoorbeeld Stormvogeltje, Zeearend, Slechtvalk, Kleinste Jager, Vorkstaartmeeuw, Grote Burgemeester, Reuzenster, Kleine Alk en Papegaauiduiker. In tegenstelling tot het voorjaar was het aantal zeezoogdieren beperkt tot één Gewone Zeehond.

Trek per najaar

Vanwege het onregelmatige karakter van de tellingen wordt volstaan met een korte schets van de hoogtepunten per najaar.

Voor zeevogels was **1995** een gemiddeld najaar vanwege het vrijwel ontbreken van harde westenwinden. Een westelijke stroming begin september voerde op de 4^e onder andere Noordse Stormvogel (32), Noordse Pijl (1) en Kleinste Jager (1) met zich mee. Vijf dagen later luidden Grauwe Pijl (2), Noordse Stormvogel (4), Grote Jager (5) en Kleine Jager (41) een rustige periode in. Het duurde tot begin november voor zeetrek-tellend Nederland wakker werd geschud door meldingen van grote aantallen Kleine Alken in het Waddengebied. Het duurde echter tot de middag van de 16^e voor ze bij ons werden gezien. Bij W7 passeerde een groep van ca vijftig vogels de telpost, de grootste groep ooit in Nederland gezien. De dag erna met ZW3 geen Kleine Alken. De 18^e bracht een naar noordwest gedraaide en toegenomen wind 84 exemplaren binnen gezichtsbereik. De volgende ochtend, nog voor een ochtendsessie populatieschattingen voor de avifauna, konden nog vijf vogels aan het totaal toegevoegd worden. Na november is het altijd wachten op langdurige vorst en/of sneeuw. Eind 1995 was het weer eens zover. Een vorstperiode na Kerstmis bracht op duizenden vogels in beweging. In de namiddag van 30 december was het, ondanks -7°C en O6, goed toeven op de telpost. Met name het aantal Smienten was indrukwekkend. Het aantal van 5048 exemplaren paste bovendien mooi in het bij vorstvluchten gangbare patroon van noord naar zuid toenemende aantallen; bij Camperduin vloog ongeveer de helft langs, bij Scheveningen het dubbele. Daarnaast vlogen honderden andere eenden en steltlopers zuidwaarts.

Al met al was najaar **1996** heel rustig met lage aantallen van de meeste soorten. Vermeldenswaard is een vroege Grote Burgemeester (en een juveniele Zwartkopmeeuw) op 1 augustus. Dankzij enige (nacht)vorst is de telpost eind december regelmatig bemand. Een nieuwe soort voor de telpost was het enige wapenfeit uit deze periode. Op de 21^e was een

Zeearend door de harde oostenwind tot boven zee afgedreven. Achtervolgd door een sliert meeuwen vloog het bakbeest langzaam zuidwaarts. Een Slechtvalk op de 27^e betekende de afsluiting van een weinig opwindend seizoen.

Dankzij langere perioden met krachtige westenwinden werden najaar 1997 leuke aantallen zeevogels gezien. Met name Vaal Stormvogeltje werd op verschillende dagen in aardige aantallen gezien. Op 13 en 14 september passeerde de eerste "golf" met respectievelijk 13 en 5 exemplaren. Daarnaast zijn Noordse Stormvogel (185), Noordse Pijl (2), Grote Jager (6) en op de 13^e een afwijkend getekend Stormvogeltje het vermelden waard. Van 9 t/m 11 oktober brachten westenwinden weer een hoop leuke beesten binnen gezichtsbereik. ZW8 deed in de namiddag van de 9^e de harten vol verwachting kloppen, maar boven zee was nog niets te zien. De volgende dag kon met NW8 een record aantal Vaaltjes (27) in de boeken bijgeschreven worden. Naast langsscherende Vaaltjes zorgden ook Grauwe Pijl (8), Noordse Pijl (2), Grote Jager (3) en Middelste Jager (3) voor een euforische stemming. Een plastische beschrijving van deze dag is op pagina 170 t/m 172 van Fitis 33(4) te vinden. Op pagina 182 t/m 185 van dezelfde Fitis komt ook de 11^e uitvoerig aan bod. Ditmaal vanwege de aanwezigheid van een juveniele Kleinste Jager op het strand. Opvallend genoeg bleef het aantal Jan-van-genten het gehele najaar laag.

1998 begon veelbelovend met in juli verschillende dagen met aardige aantallen Jannen. Op de 11^e bijvoorbeeld 182 exemplaren samen met een Noordse Stormvogel en een Grote Jager. Voor Jan-van-gent was de koek daarna op. Andere zeevogels kwamen in grote getale langsvliegen. Tussen 14 en 17 september een schoolvoorbeeld van de reactie van zeevogels op de passage van een depressie. In de ochtend van de 14e vlogen er met WNW4 nauwelijks zeevogels. Nadat de wind in de namiddag was aangewakkerd tot windkracht 8 à 9 konden in de stromende regen tot zonsondergang Vaal Stormvogeltje (7), Noordse Stormvogel (37), Noordse Pijl (2), Grote jager (13) en Middelste jager (1) herkend worden. De volgende dag was de wind iets afgenomen tot 7 Beaufort en werden weer vele krentjes gezien: Vaaltje (3), Stormvogeltje (Amon scherp en alert als altijd: "Vaaltje!... Nee, gewoontje!!"), Noordse Stormvogel (287), Noordse Pijl (8), Grote Jager (8), Middelste Jager (2) en Kleine Jager (22). In Zandvoort had Roy bovendien twee Kleinste Jagers. Op de telpost passeerde de volgende dag met W 6 à 7 een juveniel. Daarnaast weer Vaaltjes (5), Noordse Stormvogels (21), Grauwe Pijl (2), Noordse Pijl (2) en Grote Jager (4). In de avond begon het weer te stormen, maar de volgende dag bleek de Noordzee vrijwel leeggewaaid. Aan zeevogels vlogen "slechts" twee Middelste Jagers langs. Ook op verscheidene dagen in oktober was het leuk zeetrek tellen, zij het dat de aantallen lager waren dan in september. Een bescheiden influx van Stormvogeltjes aan

het eind van de maand ging onopgemerkt aan de telpost voorbij. Vermeldenswaard is de 30^e toen vier Vaaltjes, een Grauwe Pijl en twee Vorkstaartmeeuwen langsvlogen. In de resterende maanden van het jaar is nauwelijks geteld.

In 1999 is door diverse oorzaken weinig geteld, zodat mede daardoor weinig is gezien. Na de eerste Reuzenster voor de telpost op 19 mei 1999 kwamen nummer twee en drie 2 augustus langsvliegen. Voor de meeste soorten was het een saai najaar. Voor zeevogels was 1999 rond-uit slecht. Zo leverde het gehele najaar drie exemplaren op van soorten als Vaal Stormvogeltje, Noordse Pijl, Grauwe Pijl. Jan-van-gent bereikte dit najaar een absoluut dieptepunt. In het gehele najaar werden er nog geen 200 gezien. Snel vergeten dus.

Dankwoord

Op dagen met harde westenwinden wist een groot aantal personen de weg naar de telpost te vinden. Een enkeling kwam ook op andere dagen langs. De volgende personen konden op naam gebracht worden: M. van den Bergh, K. Boonstra, J. Brandjes, M. Brandwijk, H. Buckx, A. Dokter, P. van Eijk, M. Feenstra, A. Gouw, A. Groenveld, T. Gras, H. Groot, L. van den Heuvel, B. van der Hoorn, E. van Huijssteeden, F. Hylkema, P. Jonker, R. Joosten, G. van Leeuwen, S. van Laan, J. Mulder, P. de Nobel, P. Nuyten, B. Oosterbaan, M. Robb, R. Slaterus, P. Thomas, H. Veldhuijzen van Zanten en P. van Vliet. Allen worden bedankt voor hun aanwezigheid op de telpost.

Literatuur

- Camphuysen, C.J. & Dijk, J. van, 1983. Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-1979. *Limosa* 56(3): 81-230.
- Geelhoed, S.C.V., 1992. Impressie van de najaarstrek over zee, 1986-1991. *Fitis* 28(3): 118-129.
- Geelhoed, S.C.V., 2000. Voorjaarstrek Bloemendaal aan Zee, 1995-1999. *Fitis* 36(1): 33-37.

S.C.V. Geelhoed, Leon.Springerlaan 300, 2033 TH Haarlem